

SAŽETI SADRŽAJ

Predgovor	3
Zahvale	4
Kako se služiti ovim priručnikom	5
Popis kratica	7
Sažeti sadržaj	9
I. UVOD U SUSTAV LJUDSKIH PRAVA	15
II. MODULI O ODABRANIM PITANJIMA LJUDSKIH PRAVA	47
A. ZABRANA MUČENJA	49
B. SLOBODA OD SIROMAŠTVA	69
C. NE-DISKRIMINACIJA	89
D. PRAVO NA ZDRAVLJE	109
E. LJUDSKA PRAVA ŽENA	127
F. VLADAVINA PRAVA I PRAVEDNI SUDSKI POSTUPAK	147
G. VJERSKE SLOBODE	165
H. PRAVO NA OBRAZOVANJE	181
I. LJUDSKA PRAVA DJETETA	199
J. PRAVA U ORUŽANOM SUKOBU	217
K. RAD	239
L. SLOBODA IZRAŽAVANJA I SLOBODAMEDIJA	259
M. DEMOKRACIJA	277
III. DODATNI IZVORI	299
Opća deklaracija o ljudskim pravima	329
Opće napomene o metodologiji obrazovanja za ljudska prava	333
Rječnik	339
Kazalo	345

DETALJNI SADRŽAJ

Predgovor	3
Zahvale	4
Kako se služiti ovim priručnikom	5
Popis kratica	7
Sažeti sadržaj	9
Detaljni sadržaj	9
I. UVOD U SUSTAV LJUDSKIH PRAVA	15
A. RAZUMIJEVANJE LJUDSKIH PRAVA	16
B. LJUDSKA PRAVA I LJUDSKA SIGURNOST	18
C. POVIJEST I FILOZOFIJA LJUDSKIH PRAVA	21
D. POJAM I NARAV LJUDSKIH PRAVA	23
E. STANDARDI LJUDSKIH PRAVA NA OPĆOJ RAZINI	25
F. PRIMJENA OPĆIH INSTRUMENATA ZA LJUDSKA PRAVA	27
G. LJUDSKA PRAVA I GRAĐANSKO DRUŠTVO	29
H. REGIONALNI SUSTAVI ZAŠTITE I PROMICANJA LJUDSKIH PRAVA	30
I. Europa: Europski instrumenti ljudskih prava – <i>1. Sustav ljudskih prava Vijeća Europe:</i> a) Pregled – Europske institucije i tijela za ljudska prava; b) Europski sud za ljudska prava; <i>2. Sustav ljudskih prava Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS); 3. Politika ljudskih prava i Europska unija</i> – II. Sjeverna i Južna Amerika: Međuamerički sustav ljudskih prava – III. Afrika: Afrički sustav ljudskih prava – IV. Ostale regije	
I. PROBLEM NEKAŽNJIVOSTI	37
J. MEĐUNARODNA KAZNENA JURISDIKCIJA	38
K. INICIJATIVE ZA LJUDSKA PRAVA U GRADOVIMA	40
L. GLOBALNI IZAZOVI I MOGUĆNOSTI ZA LJUDSKA PRAVA	42
M. REFERENCE	43

II. MODULI O ODABRANIM PITANJIMA LJUDSKIH PRAVA

47

A. ZABRANA MUČENJA

49

PRIČA ZA ILUSTRACIJU

50

POTREBNO JE ZNATI

51

1. *Svijet slobodan od mučenja*: Zabrana mučenja i ljudska sigurnost; 2. *Definicija i opis problema*: Što je mučenje? – Metode mučenja – Kako se mučenje provodi? – Motivi mučenja – Zašto se provodi mučenje? – Žrtve i počinitelji mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupka; 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*; 4. *Primjena i praćenje*: Najnoviji pomaci

DOBRO JE ZNATI

58

1. *Dobra praksa*: Aktivnosti međunarodnih organizacija – Posebni izvjestitelj za mučenje: Ciljevi, ovlasti i aktivnosti – Europska komisija za sprječavanje mučenja (CPT) – ... Zato što imam četrnaest godina – Aktivnosti nevladinih organizacija (NVO) – Amnesty International: Program za sprječavanje mučenja u dvanaest točaka – Etički kodeks u svezi s mučenjem i ostalim okrutnim, nečovječnim ili ponižavajućim postupcima ili kaznama kod pritvora i zatvaranja; 2. *Trendovi*; 3. *Kronologija*

ODABRANE AKTIVNOSTI

63

Aktivnost I. Mučenje terorista?; Aktivnost II. Kampanja protiv mučenja

REFERENCE

66

B. SLOBODA OD SIROMAŠTVA

69

PRIČA ZA ILUSTRACIJU

70

“Umiranje od gladi u zemlji izobilja”

POTREBNO JE ZNATI

71

1. *Uvod*; 2. *Definicija i opis problema*: Definiranje siromaštva – Dimenzije siromaštva – Grupe podložne siromaštvu – Zašto siromaštvo i dalje traje; 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*: Relativno siromaštvo i apsolutno siromaštvo – Socijalna isključenost; 4. *Primjena i*

praćenje: Ugovorna tijela za praćenje siromaštva – Posebni izvjestitelji i neovisni stručnjaci

DOBRO JE ZNATI

79

1. *Dobra praksa*: Siromašne vrijedi kreditirati – Inicijativa 20-20 u Maliju – Naša voda nije na prodaju – Održiva budućnost – Sloboda od gladi – Gospodarska pravda – Sporazum Cotonou; 2. *Trendovi*: Napredak prema milenijskim razvojnim ciljevima – Koliko zemalja ostvaruje napredak; 3. *Kronologija*: Sloboda od siromaštva – Ključne odredbe međunarodnih instrumenata

ODABRANE AKTIVNOSTI

84

Aktivnost I. Svijet kao selo; Aktivnost II. Akcijska kampanja

REFERENCE

87

C. NE-DISKRIMINACIJA

89

PRIČA ZA ILUSTRACIJU

90

POTREBNO JE ZNATI

91

1. *”Diskriminacija – neprestana i svakodnevna borba za jednakost”*: Diskriminacija i ljudska sigurnost; 2. *Definicija i opis problema*: Stav ili akcija – Počinitelji diskriminacije – Diskriminacija – Rasizam – Rasna diskriminacija – Ksenofobija – Povezanost nesnošljivosti i predrasuda – Međunarodni standardi – Obveze u privatnom sektoru (NVO-i, mediji, itd.); 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*; 4. *Primjena i praćenje*

DOBRO JE ZNATI

102

1. *Dobra praksa*: Dobrovoljni kodeks ponašanja u privatnom sektoru – Suzbijanje rasizma u Europskoj nogometnoj ligi – Ukidanje apartheida; 2. *Trendovi*: Odnos između siromaštva i rasizma/ksenofobije – Rasizam na Internetu – Antiislamizam: Posljedice 11. rujna; 3. *Kronologija*

ODABRANE AKTIVNOSTI

105

Aktivnost I. Svi ljudi su rođeni jednaki; Aktivnost II. Pogodi tko dolazi na večeru

REFERENCE

107

D.	PRAVO NA ZDRAVLJE	109
	PRIČA ZA ILUSTRACIJU	110
	POTREBNO JE ZNATI	112
	1. <i>Pravo na zdravlje u širem kontekstu</i> : Ljudska sigurnost i zdravlje; 2. <i>Opis i definicija problema</i> : Zdravlje i ljudska prava – Dostupnost, pristupačnost, prihvatljivost i kvaliteta – Nediskriminacija – Pravo na uživanje blagodati znanstvenog napretka – Globalizacija i ljudsko pravo na zdravlje – Zdravlje i okoliš; 3. <i>Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja</i> ; 4. <i>Primjena i praćenje</i> : Poštivanje, zaštita i ispunjavanje ljudskog prava na zdravlje – Ograničenja ljudskog prava na zdravlje – Mehanizmi praćenja	
	DOBRO JE ZNATI	119
	1. <i>Dobra praksa</i> : Prevencija HIV-a/AIDS-a – Porote građana i zdravstvena politika – Zavjet Malicounde – Knjige uspomena; 2. <i>Trendovi</i> : Strategije integracije ljudskih prava i razvoja zdravlja – Statistika – Smrtnost majki; 3. <i>Kronologija</i>	
	ODABRANE AKTIVNOSTI	123
	Aktivnost I. Promjena predodžbe o “Stanju potpunog tjelesnog, mentalnog i društvenog blagostanja”; Aktivnost II. Mapiranje ostvarivanja ljudskog prava na zdravlje	
	REFERENCE	126
E.	LJUDSKA PRAVA ŽENA	127
	PRIČA ZA ILUSTRACIJU	128
	Priča Marie Da Penha Silva	
	POTREBNO JE ZNATI	129
	1. <i>Ljudska prava žena</i> : Rod i rašireno pogrešno shvaćanje ljudskih prava žena – Ljudska sigurnost i žene; 2. <i>Definicija i opis problema</i> : Povijesni osvrt – Svjetska konferencija o ljudskim pravima – Pekinška platforma za djelovanje – Žene i siromaštvo – Žene i zdravlje – Žene i nasilje – Žene i oružani sukob – Žene i prirodni resursi – Žensko dijete; 3. <i>Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja</i> ; 4. <i>Primjena i praćenje</i>	
	DOBRO JE ZNATI	140
	1. <i>Dobra praksa</i> : Odbor za obranu prava žena Latinske Amerike i Kariba (CLADEM) – Međuamerička konvencija o nasilju nad ženama –	

Desetljeće naroda za obrazovanje za ljudska prava; 2. *Trendovi*: Međunarodni kazneni sud; 3. *Kronologija*

ODABRANE AKTIVNOSTI 143

Aktivnost I. Parafraziranje Konvencije za ukidanje svih oblika diskriminacije žena; Aktivnost II. Govor tijela žena i muškaraca

REFERENCE 145

F. VLADAVINA PRAVA I PRAVEDNI SUDSKI POSTUPAK 147

PRIČA ZA ILUSTRACIJU 148

POTREBNO JE ZNATI 149

1. *Uvod*: Vladavina prava – Povijesni razvoj – Pošteno suđenje kao ključni element vladavine prava – Vladavina prava, pošteno suđenje i ljudska sigurnost; 2. *Definicija i opis poštenog suđenja*: Minimalni standardi prava optuženika – Odredbe o poštenom suđenju – Jednakost pred zakonom i sudom – Pristup učinkovitim, poštenim pravnim lijekovima – Neovisnost i nepristranost – Javno saslušanje – Pravo na nevinost prije dokazivanja krivnje – Pravo na suđenje bez nepotrebne odgode – Pravo na obranu osobno ili putem odvjetnika i pravo na suđenje u prisutnosti optuženika – Pravo na pozivanje svjedoka i njihovo ispitivanje – Pravo na besplatnu uslugu prevoditelja – Načelo *nulla poena sine lege*; 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*; 4. *Primjena i praćenje*: Primjena – Slučaj Albanije – Praćenje – Izgradnja kulture poštivanja vladavine prava na Kosovu

DOBRO JE ZNATI 159

1. *Dobra praksa*: Razvojna potpora za uspostavu učinkovitog pravosudnog sustava – Neovisna pravosudna komisija (*Independent Judicial Commission, IJC*) u Bosni i Hercegovini – Rezolucija o poštivanju i jačanju neovisnosti sudstva (Afrika); 2. *Trendovi*: Međunarodni sudovi: Posredovanje i arbitraža – Porast publiciteta sudskog procesa; 3. *Kronologija*

ODABRANE AKTIVNOSTI 161

Aktivnost I. “Saslušanje ili ne”; Aktivnost II. “Kako možete braniti te ljude?”

REFERENCE 164

G.	VJERSKE SLOBODE	165
	PRIČA ZA ILUSTRACIJU	166
	POTREBNO JE ZNATI	167
	1. <i>Vjerske slobode</i> : Put je još dug: Vjerske slobode i ljudska sigurnost; 2. <i>Definicija i opis problema</i> : Što je religija? – Što je uvjerenje? – Što su vjerske slobode? – Međunarodni standardi – Načelo nediskriminacije – Odgoj i obrazovanje – Ograničenja vjerskih sloboda; 3. <i>Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja</i> : Država i vjera – Apostaza – Sloboda odabira i promjene vjere – Obraćanje – Pravo propagiranja vjere – Prigovor savjesti na služenje vojnog roka – 4. <i>Primjena i praćenje</i> : Mjere sprječavanja i buduće strategije	
	DOBRO JE ZNATI	174
	1. <i>Dobra praksa</i> : Među vjerski dijalog za religijski pluralizam; 2. <i>Trendovi</i> : Kultovi, sekte i novi religijski pokreti – Žene i vjera – Vjerski ekstremizam i njegove posljedice; 3. <i>Kronologija</i>	
	ODABRANE AKTIVNOSTI	177
	Aktivnost I. Riječi koje vrijeđaju; Aktivnost II. Vjera moga susjeda i moja vjera	
	REFERENCE	180
H.	PRAVO NA OBRAZOVANJE	181
	PRIČA ZA ILUSTRACIJU	182
	<i>Mayina priča</i>	
	POTREBNO JE ZNATI	183
	1. <i>Uvod</i> : Zašto ljudsko pravo na obrazovanje? – Obrazovanje i ljudska sigurnost – Povijesni razvoj; 2. <i>Definicija i opis problema</i> : Sadržaj prava na obrazovanje i državne obveze – Standardi koje treba postići – Dostupnost – Pristup – Prihvatljivost – Prilagodljivost; 3. <i>Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja</i> : Podsaharska Afrika – Latinska Amerika i Karibi – Srednja i Istočna Europa, Zajednica neovisnih država (<i>Commonwealth of Independent States</i>) i Baltičke države – Industrijalizirane zemlje; 4. <i>Primjena i praćenje</i> : Odbor za gospodarska, socijalna i kulturna prava – Problemi provedbe	
	DOBRO JE ZNATI	192

1. *Dobra praksa*; 2. *Trendovi*: Dosadašnja postignuća u općem osnovnom obrazovanju; 3. *Kronologija*

ODABRANE AKTIVNOSTI **195**

Aktivnost I. Odglumi!; Aktivnost II. Dijamantna struktura

REFERENCE **198**

I. LJUDSKA PRAVA DJETETA **199**

PRIČA ZA ILUSTRACIJU **200**

Djeca pogođena oružanim sukobom – Komercijalno spolno iskorištavanje djece

POTREBNO JE ZNATI **201**

1. *Borba za zaštitu prava djeteta* – Prava djeteta i sigurnost ljudi/djece; 2. *Definicija i opis problema*: Narav i sadržaj ljudskih prava djeteta – Temeljni pojmovi Konvencije o pravima djeteta – Osnježivanje djeteta, generacijski i rodni aspekti – Holistički pogled na dijete – Odnos djeteta-roditelj-država – Nediskriminacija djece – Najbolji interesi djeteta – Definicija “djeteta” prema Konvenciji o pravima djeteta – Prava po Konvenciji: sudjelovanje, zaštita, potpora – Sažetak: Zašto koristiti pristup temeljen na pravima djeteta?; 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*; 4. *Primjena i praćenje*

DOBRO JE ZNATI **208**

1. *Dobra praksa*: “Izvješća u sjeni” i “nacionalne koalicije” nevladinih udruga; 2. *Trendovi*: Činjenice i brojke – Statistički podaci o pravima djeteta; 3. *Kronologija*

ODABRANE AKTIVNOSTI **212**

Aktivnost I. Okrugli stol o djelatnostima za smanjivanje dječjeg rada; Aktivnost II. Roditeljska nebriga i zlostavljanje

REFERENCE **215**

J. LJUDSKA PRAVA U ORUŽANOM SUKOBU **217**

PRIČA ZA ILUSTRACIJU **218**

POTREBNO JE ZNATI **219**

1. *I ratovi imaju ograničenja*: Međunarodno humanitarno pravo (MHP) i ljudska sigurnost – Postanak MHP-a – MHP kao međunarodno pravo –

MHP i ljudska prava – Kada se primjenjuje MHP?; 2. *Definicija i opis zaštićenih prava*: Koja su osnovna pravila MHP-a u oružanom sukobu? – Što MHP štiti i kako? – Tko mora poštivati MHP?; 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*: Značaj kulturne svijesti – Proturječni stavovi o primjenjivosti MHP-a; 4. *Primjena i praćenje*: Preventivne mjere – Mjere za praćenje provedbe – Represivne mjere

DOBRO JE ZNATI 226

1. *Dobra praksa*: Zaštita civila – Zaštita zatvorenika – Obnavljanje obiteljskih veza – Nekoliko riječi o amblemu – Radna načela humanitarnog djelovanja – Temeljna načela pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca; 2. *Trendovi*: Zabrana protupješačkih mina – Nekoliko brojčanih podataka o pomoći Međunarodnog odbora Crvenog križa za 2001. godinu; 3. *Kronologija*: Glavni instrumenti MHP-a i ostali relevantni instrumenti

ODABRANE AKTIVNOSTI 232

Aktivnost I. Zašto poštivati MHP?; Aktivnost II. Etika humanitarnog djelovanja

REFERENCE 236

K. RAD 239

PRIČA ZA ILUSTRACIJU 240

“Užasni uvjeti rada u zonama slobodne trgovine”

POTREBNO JE ZNATI 241

1. *“Svijet rada u 21. stoljeću”*: Rad i ljudska sigurnost; 2. *Definicija i opis problema*: Međunarodno radno pravo – Ratifikacija glavnih konvencija Međunarodne organizacije rada – Ljudska prava u svezi s radom u Međunarodnoj povelji ljudskih prava – Opća deklaracija o ljudskim pravima – Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima – Koje vrste ropstva postoje danas? – Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima – Pravo na pravedne i povoljne uvjete rada – Pravo na osnivanje sindikata i pristupanje sindikatima – Razine obveza; 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*; 4. *Primjena i praćenje*

DOBRO JE ZNATI 249

1. *Dobra praksa*: Međunarodni program za ukidanje dječjeg rada – Kodeksi ponašanja poduzeća u pitanjima radnog prava i ljudskih prava

– Etiketiranje proizvoda – Globalni sporazum; 2. *Trendovi*: Zone za procesuiranje izvoza – Propadanje sindikata – Povećanje međunarodne pokretljivosti: Migracije radnika – Nezaposlenost mladih

ODABRANE AKTIVNOSTI 253

Aktivnost I. Žene, djeca, rad; Aktivnost II. Gospodarska pravda

REFERENCE 257

L. SLOBODA IZRAŽAVANJA I SLOBODAMEDIJA 259

PRIČA ZA ILUSTRACIJU 260

POTREBNO JE ZNATI 261

1. *Odnos prošlog i sadašnjeg*: Ljudska sigurnost, sloboda izražavanja i sloboda medija – Stari i novi izazovi; 2. *Sadržaj i prijetnje*: Glavni elementi slobode izražavanja: Kršenja prava, prijetnje i rizici – Opravdana ograničenja prava – Primjena i praćenje: Uloga strukovnih udruženja i ostalih nevladinih organizacija; 3. *Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja*; 4. *Kronologija*

DOBRO JE ZNATI 268

1. *Uloga slobodnih medija za demokratsko društvo*; 2. *Mediji i manjine*; 3. *Sloboda medija i gospodarski razvoj*; 4. *Ratna propaganda i zagovaranje mržnje*; 5. *Dobra praksa*; 6. *Sloboda medija i obrazovanje za ljudska prava*; 7. *Trendovi*: Mediji i World Wide Web – Rast medija u zemljama u razvoju; 8. *Kronologija*

ODABRANE AKTIVNOSTI 271

Aktivnost I. Naslovnica; Aktivnost II. Utjecaj Interneta

REFERENCE 275

M. DEMOKRACIJA 277

PRIČA ZA ILUSTRACIJU 278

Stvaranje demokracije u Istočnom Timoru – Pravda i pomirenje – Slijede daljnji izazovi

POTREBNO JE ZNATI 280

1. *Demokracija u usponu?*: Demokracija i ljudska sigurnost; 2. *Definicija i opis*: Što je demokracija i kako se razvila – Glavni elementi moderne demokracije – Teorije demokracije – Oblici demokracije; 3.

Interkulturalna gledišta i kontroverzna pitanja: Rasprava o “azijskim vrijednostima” – Izazovi demokracije u muslimanskom svijetu – Još nekoliko točaka za razmišljanje; 4. *Primjena i praćenje*

DOBRO JE ZNATI 289

1. *Dobra praksa:* Na putu ka demokraciji; 2. *Trendovi:* Sudjelovanje žena u politici – Žene u parlamentu – Demokr@cija online – Globalizacija i demokracija – Demokratski deficit u međunarodnim organizacijama, višenacionalnim korporacijama i nevladinim organizacijama

ODABRANE AKTIVNOSTI 293

Aktivnost I. Vođenje kampanje; Aktivnost II. Minaret u našoj zajednici?

REFERENCE 297

III. DODATNI IZVORI 299

A. LJUDSKA PRAVA – BORBA KOJA TRAJE – KRONOLOGIJA 300

B. PREDLOŽENA LITERATURA O LJUDSKIM PRAVIMA 304

C. IZVORI U OBRAZOVANJU ZA LJUDSKA PRAVA 307

POP RATNE INFORMACIJE	307
PRIRUČNICI I OBRAZOVNI MATERIJALI	307
Djeca	307
Mladež	309
Odrasli	311
OBRAZOVANJE ZA LJUDSKA PRAVA NA INTERNETU	312
Obrazovni materijali	312
Online knjižnice	314

D. KORISNI KONTAKTI 315

ORGANIZACIJE	315
Međunarodne organizacije	315

Regionalne organizacije	316
-------------------------	-----

Afrika	316
--------	-----

Sjeverna i Južna Amerika	316
--------------------------	-----

Europa	317
--------	-----

NEVLADINE ORGANIZACIJE	318
------------------------	-----

Međunarodne nevladine organizacije	318
------------------------------------	-----

Regionalne organizacije	319
-------------------------	-----

Afrika i Bliski Istok	319
-----------------------	-----

Azija i Pacifik	320
-----------------	-----

Europa	321
--------	-----

Sjeverna i Južna Amerika	322
--------------------------	-----

POS LIJEDIPLOMSKI PROGRAMI U LJUDSKIM PRAVIMA	322
---	-----

E. ODABRANE ORGANIZACIJE ZA LJUDSKA PRAVA U OKVIRU MREŽE ZA LJUDSKU SIGURNOST 324

AUSTRIJA	324
KANADA	324
ČILE	325
GRČKA	325
IRSKA	325
JORDAN	325
MALI	325
NIZOZEMSKA	326
NORVEŠKA	326
SLOVENIJA	326
JUŽNA AFRIKA	327
ŠVICARSKA	327
TAJLAND	328

Opća deklaracija o ljudskim pravima	329
-------------------------------------	-----

Opće napomene o metodama obrazovanja za ljudska prava	333
---	-----

Rječnik	339
---------	-----

Kazalo	345
--------	-----